

ARKÆOLOGISK FORUM

51 · 2024

INDHOLD · 51 · 2024

Velovervejede rekonstruktioner af de velklædte vikinger*	4
Charlotte Rimstad, Ulla Mannering, Eva Andersson Strand & Ida Demant	
Arkæologi i naturfagsundervisningen*	18
Mia Toftdal, Marie Søborg Andersson & Cecilie Borgund Hansen	
Forsøgets fremtid	32
– fra eksperiment til ny arkæologisk viden	
Henriette Syrach Lyngstrøm	
Hverdagsaktivisme i arkæologien	42
Stefanie Langaa Jensen	
Jastorf-kulturen genbesøgt:	54
Når dansk arkæologi bliver politiseret	
Thomas Cosgrove-Sonne	
Hvor blev arkæologien af i museumsreformen?	64
Claus Kjeld Jensen	

*) Peer reviewed

Hverdagsaktivisme i arkæologien

Stefanie Langaa Jensen

Abstract

Everyday Activism in Archaeology

This article examines the term 'activism' and how it may be applied within the archaeological everyday practice through 'micro-actions'. The contemporary world is undergoing critical changes and thus terms like 'sustainability', 'activism' and 'ethics' have become relevant to archaeology. But how can archaeologists attribute to a progressive and positive development of the world in our day-to-day practice? I suggest that we look towards the ethics of speculative knowledge production from where excavators, teachers and disseminators can ask questions while encountering the world. To concretise my argument, experiences with an archaeological material from Lynetteholmen will be unfolded.

*Når reserverne skal stille for at splitte kloden ad
skriver jeg med kruspersille verdens mindste heltekvad
Halfdan Rasmussen, 1955*

Verden og hverdagen

Forandring er en konstant i verden. På mange måder er arkæologien funderet i studiet af forandring, hvorunder tematikker som kulturforandringer, landskabsforandringer, genetiske forandringer og teknologiske forandringer ligger til grund for meget af den arkæologiske forskning. Arkæologien bidrager til forståelsen af verden i dens natur og til menneskets rolle heri. I dag er det menneskelige aftryk så godt som uundgåeligt: Vi lever i en antropocæn tidsalder og i en "bekymrende tid", som Karen Barad udtrykker det (Barad 2017). Sandhederne om den globale klimakrise er kun blevet mere ubekvemme siden år 2006, hvor jeg som 12-årig for alvor blev bevidst om klimapolitik, da Al Gore ramte mig og mange andre med sit foredrag i dokumentaren *En Ubekvem Sandhed*. (Guggenheim 2006). "Krise(r)" er efterhånden blevet hverdagskost anno 2024: krig; pandemi; socialpolitisk krise; økonomisk krise; miljøkrise.

Som følge heraf har begreber som "bæredygtighed", "aktivisme" og "etik" vundet indpas i den arkæologiske forskning både nationalt og internationalt (Hell & Schönle 2010; Zimmerman, Singleton & Welch 2010; González-Ruibal 2018; Harrison et al. 2020; Olsen et al. 2021; Pétursdóttir & Sørensen 2023). Arkæologien skuer ikke kun tilbage mod fortiden, men har et stålsat blik rettet mod samtiden og fremtiden. Med en verden i så kraftig forandring følger et implicit socialt ansvar: vær politisk; vær aktivistisk; vær miljøbevidst; vær etisk; gør noget. Det kan virke uoverskueligt og svært at gennemskue, hvordan man som arkæolog, kulturforvalter og i det hele taget bare menneske kan bidrage til en positiv udvikling i vores verden. Spørgsmålet er måske, om arkæologien i det hele taget bør beskæftige sig med samtidens problematikker? Hvad kan den arkæologiske praksis egentlig bidrage med?

En gængs opfattelse af arkæologiens formål er at sikre kulturarv og viden om denne for "fremtiden" eller til "fremtidige generationer" (Högberg et al. 2017; Harrison et al. 2020:6). Dette forudsætter dog en naiv forestilling om en forudsigelig fremtid samtidig med, at den arkæologiske praksis hurtigt opfattes som ikke værende relevant for samtiden. Intervention og destruktion er iboende i den arkæologiske udgravningsmetode, hvilket placerer dogmet om "arkæologi for fremtiden" i en åbenlys problematik: Processen, hvori viden opstår i en arkæologisk intervention må unægteligt tilskrives en samtidig relevans og kan dermed ikke gemmes til fremtidige generationer.

I en refleksion over arkæologiens temporale rammer tilskriver Laurent Olivier den fysiske tilstedeværelse af arkæologiske spor særlig betydning: *"Everything is archaeological, even the near past, even the present moment in which we now find ourselves. [...] The object of its study is the present, or, more precisely put, time as it is inscribed in the present"* (Olivier 2013:121). Olivier argumenterer

hermed for en samtidig positionering af arkæologien, som ikke kan tilsidesættes for en forankring i fortiden- eller fremtiden for den sags skyld. Heri ligger en implicit forståelse af, at arkæologi, måske mere end nogen anden faglighed, egner sig til at undersøge, beskrive, og italesætte den antropocæne tidsalders sammenfiltrede og komplekse problematikker. En verden, som måske er mere sammenfiltret og kompleks end nogensinde før, da skellene mellem menneske, materialitet, teknologi og natur til tider kan forekomme udviskede. Med begge ben solidt plantet i studiet af forandringsprocesser, ofte over mange tusinde år, må arkæologien dermed unægteligt placere sig selv som en oplagt prisme, hvorigennem nutidens problematikker kan studeres. Med en sådan positionering af arkæologien kan et aktivisk perspektiv indtænkes i den arkæologiske praksis.

Det næste spørgsmål, der kommer mig på sinde, er så: Hvordan kan aktivistiske tiltag defineres indenfor rammerne af en arkæologisk dagligdag? En dagligdag defineret ved den danske arkæologis kapitel 8-arbejde samt den arkæologiske forskning på museer og universiteter. Først og fremmest kunne man kigge på, hvordan arkæologien producerer og videreformidler viden med Oliviers nutidsprisme som udgangspunkt: Hvordan kan den arkæologiske ekspertise bruges til, i bedste fald, at bidrage til et progressivt fundament for et oplyst samfund?

Jeg vil med denne artikel udfordre aktivismens semantiske betydning, som betoner værdien af praktisk handling til fordel for et mere teoretisk forhold til verden (Klausen 2024). Udgangspunktet for min refleksion er, at arkæologisk intervention ikke har megen værdi uden et teoretisk afsæt. I et forsøg på at konkretisere mine tanker inddrager jeg min egen undervisningserfaring på Københavns Universitet og i den forbindelse overvejelser over, hvad jeg synes, er vigtigt at lære fra mig, italesætte og diskutere.

Hverdagsaktivisme (?)

'Hverdagsaktivisme' er ikke som sådan et veletableret begreb, hverken indenfor arkæologi eller i en bredere akademisk forstand. Begrebet bliver i mediet Altinget beskrevet således: *"Hverdagsaktivismen tager udgangspunkt i hverdagens gøremål, men skubber, tvister eller flytter gøremålene en kende for at skabe en ønsket forandring"* (Olesen 2018). Dette kan nærmere betegnes som mikrohandling (Olesen 2018). Udvides begrebet til at omhandle arkæologisk praksis, kunne en tentativ definition af begrebet lyde: Hverdagsaktivistisk arkæologi understøtter de arkæologiske metoder og teorier, som ikke har til formål at producere evidensbaserede fakta, men i stedet ønsker at bidrage til den arkæologiske vidensdannelse med flere spørgsmål end svar. Dette på et eksperimenterende og reflekteret grundlag.

Hertil må en refleksion over forholdet mellem "at forholde sig aktivt til verden" og "at forholde sig aktivistisk til verden" være nødvendig for forståelsen af, hvad jeg betegner som værende "aktivistisk". Arkæologien kan som udgangspunkt ikke undgå at forholde sig aktivt til verden, da fagligheden som udgangspunkt arbejder ud fra en analyserende, diskuterende og kontekstualiserende

praksis. Uden disse metodiske udgangspunkter ville arkæologien ikke eksistere.

Rettes blikket i stedet mod en aktivistisk arkæologisk praksis, må Oliviers nutidsprisme og interventionen som udgangspunkt for arkæologisk metode og teori igen placeres i fokus. Gavin Lucas belyser den arkæologiske intervention gennem to processer: optrævling og sammenvævning (Lucas 2012:233). Arkæologens arbejde består af begge dele: optrævling af et arkæologisk bevismateriale f.eks. i form af udgravning, arkivarbejde, kortlægning, eller andre former for undersøgelse og sammenvævning af spor i form af teorier, hypoteser og påstande. I den dynamiske proces af optrævling og sammenvævning opstår arkæologisk viden, og midt i denne proces kan aktivistiske tiltag initieres.

Arkæologisk aktivisme sættes i spil, når man i en arkæologisk proces gør indsigt mod mekaniserede eller ureflekterede metoder og teorier. Sagt på en anden måde opstår det aktivistiske i en positioneret stillingtagen til den proces, man befinder sig i, i at spænde ben for rutinerne og i at placere sig selv i situationer, hvor man med åbent sind kan imødekomme ny viden.

I en diskussion af hvilken rolle hverdagsaktivismen kan spille i vores arkæologiske, supermoderne (González-Ruibal 2008) og foranderlige verden, vil jeg inddrage Þóra Pétursdóttir og Tim Flohr Sørensens refleksioner over spekulativ etik og æstetisk engagement (2023). Dette med henblik på at udfolde begrebet om etisk praksis og placere det i en arkæologisk hverdagsaktivistisk kontekst. Først vil jeg dog præsentere mine egne erfaringer med, hvad jeg i skrivende stund vil definere som "mikrohandlinger".

Fortælling fra Lynetteholmen

"Hey – vi har en del materiale, som vi ikke kan indlemme i vores samling på museet. Vil du komme og kigge på det?" – spurgte en kollega mig en dag.

An offer you can't refuse, når man, som jeg, grubler en hel del over, hvad det egentlig vil sige, at et fortidsminde er "væsentligt" (Slots- & Kulturstyrelsen 2023). Jeg tog selvfølgelig imod tilbuddet dog uden et klart formål med mit besøg i sigte. Det må vel være en arkæologs lod i livet at lade sig føre af nysgerigheden gennem en tåge af mangelfuld information og spredte, underfundige spor. Som Rebecca Solnit skriver, kan dét at fare vild være begyndelsen på at finde *din* vej eller en *anden* vej (Solnit 2017:13). Jeg har dårlig stedsans og masser af erfaring, når det kommer til at fare vild.

Første fredag i august 2022 begav jeg mig afsted mod Vindmøllevej i København for at undersøge, hvorfor arkæologerne fra Vikingeskibsmuseet mon ikke blot kasserede det materiale, som jeg var inviteret ud for at undersøge. Materialet kom fra de marinarkæologiske, maskinelle forundersøgelser af Lynetteholmen: et massivt byudviklingsprojekt initieret af Københavns Kommune, som med 35.000 beboere og lige så mange arbejdspladser skal lette befolkningstætheden i København. Som så mange andre steder i København funderes Lynetteholmen på opfyldsjord, og byggeriet bliver altså en massiv udvidelse af Københavns fastland. Ydermere skal denne massive bebyggelse bidrage til byens

stormflodssikring mod nord. Byggeriet forventes at stå færdig i 2070 (Københavns Kommune, u.å.).

Jeg var på tidspunktet for mit besøg på de arkæologiske udgravninger af Lynetteholmen bevidst om, at jeg skulle undervise i kurset *Samtidsarkæologi og studiet af den nære fortid* på Københavns Universitet i foråret 2023. Undervisning og udvikling af kurset foregik i samarbejde med lektor og ph.d. Tim Flohr Sørensen. Mens jeg spekulerede over kursusindhold slog det mig, at undervisningen måske kunne blive en kærkommen modtager af de genstande, som jeg var på vej ud for at møde.

Fra Vindmøllevej sejlede vi på en slæbebåd ud mod prammen PAA 102, som udgjorde en af baserne for de arkæologiske udgravninger. For nogle var dette en almindelig arbejdsdag på prammen med gummistøvler, regntøj i sikkerhedsfarver og den største gravemaskine, jeg nogensinde har set. For mig var det en helt ny arkæologisk verden: Mit første direkte møde med en marinarkæologisk undersøgelse (fig. 1).

Samlingen, der ventede mig, var allerede blevet gennemgået af projektets arkæologer i to omgange. Det var dermed afgjort, at genstandene ikke faldt under kategorien "undervandskulturarv". Ifølge museumslovens kapitel 8 §28a tilhører ting, som er fundet på den dybe havbund, staten, ifald de er gået tabt for mere end 100 år siden (Kulturministeriet 2014, kap.8 §28a). Jeg kunne altså frit hjemtage genstandene, da de ikke var underlagt "væsentlige bevaringsværdier" og ej heller skulle "sikres for eftertiden" (Kulturministeriet 2014, kap.8 §23).

Blandt nogle af arkæologerne fornemmede jeg en generel lettelse over, at jeg gerne ville bruge materialet til noget på trods af min meget løse definition af, hvad dette "noget" skulle være. Samlingen lignede mest af alt en fremvisning af fund, som man ser dem i forbindelse med en arkæologisk åben udgravning, hvor fund fremvises til nysgerrige besøgende: sirligt stillet op og lagt frem, men ikke så formelt, at man ikke følte sig inviteret til at tage et nærmere kig – måske endda samle objekterne op og studere dem med fingrene (fig. 2).

Jeg hjemtog en lidt overfyldt spand med et bredt udvalg af ting valgt ud fra en blanding af æstetisk udtryk, undren, nysgerrighed og åbenlyshed. Spørgsmålet om, hvorfor denne samling ikke blot blev kasseret, bevidnede om en vis eftertænksomhed hos ansvarshavende arkæolog på forundersøgelsen. Forud for mit besøg var samlingen blevet tilbudt til Københavns Museum med tanke på, at nogle af genstandene måske kunne indgå i deres skoletjeneste. Derefter blev jeg kontaktet med mit tidligere arbejde med "upcycling" af kassationsværdigt arkæologisk materiale in mente (Jensen 2021; 2022). Meget af materialet endte i sidste ende med at blive kasseret, men refleksionen forud for kassation og tanken om, hvorvidt andre museer og arkæologer kan gavnes af materialet, er i sig selv værdifuld.

Der var tilsyneladende etableret en form for forhold til tingene blandt nogle af arkæologerne på prammen. En flaske var blevet samlet op og sat til side, så endnu én og til sidst en hel samling. På den måde var samlingen vokset på trods

Fig. 1. Prammen PAA 102. Foto: Stefanie Langaa Jensen.

Fig. 2. Ikke-bevaringsværdige genstande opstillet på "amagerhylde" på prammen PAA 102. Foto: Stefanie Langaa Jensen.

af, at der løbende blev sorteret i materialet. Nogle genstande var sågar hjemtaget af arkæologer, som ikke nænnede at kassere dem. Mange arkæologer kender måske til lykken, der opstår i muligheden for at hjemtage en "souvenir" fra en udgravning.

Mennesket er unægtelig draget af ting, og ting indpasser sig ikke nødvendigvis efter lovmæssige værdiprincipper. Det æstetiske møde mellem menneske og ting betyder noget, og det bevidner samlingen fra Lynetteholmen: Mon mødet med de indsamlede genstande ledte nogle af arkæologerne til en ubevidst refleksion over materialets potentiale? Mon det kunne noget mere? En refleksion, som senere i denne artikel foldes ud i begrebet "spekulativ etik" (Pétursdóttir & Sørensen 2023:63).

En rum tid efter mit besøg på Lynetteholmen tog jeg genstandene i brug i omtalte kursus om samtidsarkæologi (fig. 3). Lektionen kredsede om forbrug og affald i et samtidsarkæologisk perspektiv. Som følge af en introduktion til begrebet "Garbology" (Rathje 1974; Rathje & Murphy 2001; Shanks, Platt & Rathje

2004) fik de studerende til opgave at udvælge en mængde genstande for i grupper at udarbejde en typologi og fortolkning af genstandene (fig. 4). Om fortolkningerne og de typologiske observationer var korrekte, var ikke så vigtigt. Målet var nærmere at give de studerende en fornemmelse for, hvordan arkæologisk viden oftest bliver til på et fragmenteret og mangelfuldt grundlag. Alligevel kan information udledes fra næsten ethvert genstandsmateriale via arkæologisk intervention. Dette kan lade sig gøre, da den arkæologiske objekt-viden ikke kun er funderet i objektet selv, men i en sammenfiltrering af materialitet, menneske, tid og rum (Edgeworth 2012).

Mikrohandlinger

Brugen af Lyntetteholmen-materialet i undervisningsammenhænge har ledt til flere refleksioner. En åbenlys overvejelse, som jeg ikke vil bruge meget tid på her, er spørgsmålet om væsentlighed: Hvorfor blev materialet ikke blot kasseret? "Arkæologisk væsentlighed" er et emne, som jeg længe har interesseret mig for og stadig beskæftiger mig med (Jensen 2020; 2022). Ifølge Slots- og Kulturstyrelsens arkæologiske strategier vurderes et fortidsminde at være væsentligt, når det *"bringer ny viden om enten den pågældende type af fortidsminder; om selve den aktuelle kontekst, hvori fortidsmindet indgår; eller om det samtidige lokale, regionale eller overregionale kulturlandskab"* (Slots- & Kulturstyrelsen 2023). Dertil tilføjes, at *"forskning i eksisterende viden [kan] bibringe nye data og dermed udfolde ny viden. Vidensudvikling og teoriopbygning er dynamiske processer, så væsentlighed og strategi vil prøves og udfordres løbende"* (Slots- & Kulturstyrelsen 2023).

Væsentlighedskriteriet af det ellers kassationsværdige materiale blev udfordret af Lynetteholmens arkæologer i refleksionen over, hvorvidt materialet kunne have værdi for andre museer og arkæologer. Derudover afprøvede et hold studerende og undertegnede materialets funktion som konkretiserende lærings- og diskussionsredskab. Min pointe er, at væsentlighed ikke er sort/hvidt og ved at sætte spørgsmålstejn ved den konventionelle opfattelse af væsentlighed igangsættes en progressiv udforskning af rammerne for den arkæologiske praksis. Ét skridt taget i en umiddelbart ukendt retning – ét hverdagsaktivistisk korn sæt.

Spekulationen i hvorvidt objekterne fra Lynetteholmen kunne bruges til "noget mere" kan med Pétursdóttir og Sørensens ord beskrives som *"caring archaeologically, i.e. noticing and caring for things without knowing in advance whether attending to them will ever prove worthwhile"* (Pétursdóttir & Sørensen 2023:60). Det er i dette æstetiske møde med objekterne, at deres argument for en tålmodig og spekulativ etisk praksis funderes. Bestræbelsen på at handle etisk eller at være etisk indstillet til verden kan ifølge Pétursdóttir og Sørensen ikke udelukkende defineres ved at udføre systematisk problemløsende gerninger, som én gang for alle redder verden eller løser presserende problematikker. I stedet sættes fokus på dét at møde verden: At have modet og lysten til at møde verden, som den er, i al dens foranderlighed, i det vi ikke forstår og i det, der gør

Fig. 3. Lynetteholmen-materialet. Foto: Stefanie Langaa Jensen.

Fig. 4. Lynetteholmen-materialet har siden foråret 2023 indgået i en samtidsarkæologisk udstilling på Københavns Universitet kurateret af studerende på kurset Samtidsarkæologi og studiet af den nære fortid, Tim Flohr Sørensen og Stefanie Langaa Jensen. Foto: Stefanie Langaa Jensen.

os og vores verden ustabil. Dette som et alternativ til at basere etisk praksis på en mere eller mindre rigid inddeling af verden i rigtigt og forkert (Pétursdóttir & Sørensen 2023:62).

En etisk praksis kan altså bestå i at forholde sig til dét, som ikke umiddelbart giver mening eller er synligt, som for eksempel de "rum" eller dynamikker, som eksisterer mellem verdens skabninger. Dette underminerer ikke handlingsorienterede og decideret målrettede forsøg på at løse verdens problematikker. Tværtimod opfordrer deres spekulative etik til at positionere sig i forhold til verden på trods af, at man måske i sidste ende ender med flere spørgsmål end svar (Pétursdóttir & Sørensen 2023). Spekulativ etik er en praksis, hvorfra målet er at undgå passivitet. Spekulativ etik godtager ikke at tage verden for givet. Dermed kræver praktiseringen af spekulativ etik en accept af Oliviers nutidsprisme nævnt tidligere i denne artikel.

En måde at gribe emnet om arkæologisk hverdagsaktivisme som et etisk

foretagende an på, kan altså være at overveje, hvilke temporale kontekster vi producerer vores viden i. For mig inviterer samtidsarkæologiske metoder og teorier til refleksion over, hvad arkæologien kan bruges til i et moderne samfund. Kort sagt søger samtidsarkæologien at udvide temporaliteten i den arkæologiske forskning. Frem for at undersøge fortiden i nutiden opfordrer den samtidsarkæologiske praksis til at udvide repertoiret og *undersøge nutiden i nutiden*. Ifølge Daniel Lee bidrager forankringen i nutiden til arkæologens rolle i, og tilhørsforhold til verden (Lee 2018:143).

Det er ikke som sådan noget nyt, at arkæologien beskæftiger sig med det moderne og samtidige (se Arkæologisk Forum nr. 35 for en bred introduktion til samtidsarkæologi som metode og teori). William Rathje var med sit "Garbology"-projekt en af datidens pionerer indenfor samtidsarkæologisk forskning (Rathje 1974), hvor blikket blev rettet mod interaktionen mellem materiel kultur og menneskelig adfærd i en udvidet (arkæologisk) forståelse af tid og rum (Rathje 1981:52). Siden da har samtidsarkæologi som praksis udviklet sig i en retning, hvor den tilbageskuende praksis i højere grad er blevet erstattet af en forankring i netop det "nu" som henholdsvis Lee, Pétursdóttir og Sørensen beskriver. For eksempel her:

"For at forstå en kontekst samtidsarkæologisk må den i stedet undersøges som én heterokron kontinuitet af ikke-lineære materielle sammenfiltringer. Det vil sige, at samtidsarkæologi må være betinget netop af samtidighed, og derfor andrage en varighed, der rummer en eller anden grad af "nu" i forskningsobjektets relation til dets omgivelser og i relationen mellem forskeren og forskningsobjektet" (Sørensen 2016:24).

I omtalte "nu" er et sensorisk møde med verden indlejret. Via feedback fra studerende på føromtalte kursus i bl.a. samtidsarkæologi blev jeg bevidst om, at den sanselige proces i arbejdet med Lynetteholmen-materialet spillede en væsentlig rolle for materialitetsforståelsen i kurset; en egenskab, som må siges at være essentiel for den arkæologiske vidensdannelse: *"Det gav en anden fornemmelse at kunne sidde og vende og dreje et objekt, se nærmere på dets detaljer og mærke overfladen"* – således beskriver en studerende på kurset arbejdet med materialet (Studerende, personlig meddelelse, 30. juni 2023). Denne "fornemmelse" beskriver et sansende møde med verden på linje med, hvad Matt Edgeworth italesætter som "practical engagement" (Edgeworth 2012:91), og hvad Pétursdóttir og Sørensen beskriver som en "sensory approach" (Pétursdóttir & Sørensen 2023:59).

Flere spørgsmål end svar

Udgangspunktet for at arbejde med Lynetteholmen-materialet i undervisnings-sammenhæng var ikke at finde ud af, hvad de studerende kunne/ikke kunne vide om materialet. I stedet var fokus forankret i deres intervention: hvordan de konfronterede materialet, og hvordan de kom frem til den viden, som opstod i interventionen. Sagt med andre ord: Lynetteholmen-materialet inviterede til re-

fleksion over, hvordan vi "ved noget" i arkæologi, og hvordan denne viden opstår i et samspil mellem materiale, mennesker, erfaringer, antagelser, spørgsmål og spor(løshed), ofte sammenfiltret i ét stort tankespind. Et tankespind, som til tider fratages dets ontologiske kompleksitet i et forsøg på at producere objektiv viden.

Dét at øve sig i at sætte spørgsmålstejn ved etablerede syns- og standpunkter er i høj grad et vigtigt redskab at tillære sig som arkæolog. Det er måske den eneste repetitive praksis, som jeg finder dybt gavnlige for arkæologien. Jeg argumenterer dermed for, at en "mikrohandling" som at undervise i og italesætte abstrakte emner i arkæologien, så som væsentlighed, materialitetsforståelse og "heterokrone kontinuiteter af ikke-lineære materielle sammenfiltringer" (Sørensen 2016), kan bidrage til en progressiv udvikling af den arkæologiske praksis og forståelse for verden. Ydermere kan undervisning være en måde, hvorpå spekulativ etik kan praktiseres. Lige såvel kan spekulativ etik udformes i den handling, hvor du i en udgravningssituation stopper op og tænker anderledes, eller udfordrer dét som du ikke nødvendigvis finder meningsgivende.

Den praktiske handling i et aktivistisk tiltag behøver dermed, fra mit perspektiv, ikke at adskille sig fra hverken teori eller hverdagens gøremål. Måske bidrager arkæologer faktisk mere til samfundet ved at implementere sådanne "mikrohandlinger" i vores daglige arbejde, hvor handlingen ikke så meget handler om at "fikse noget", men om at stille spørgsmål: Hvordan kan mit arkæologiske virke bidrage positivt til samtidens problematikker? Kan jeg bruge dette materiale / denne udgravning til at italesætte en, måske, overset eller kompleks diskurs? Kan jeg stå inde for udførelsen og formidlingen af mit arkæologiske arbejde? Med en sådan positionering af den arkæologiske praksis kan der arbejdes mod en situeret vidensdannelse (Haraway 1988), hvilket understøtter en reflekteret, fremadsynet og værdifuld praksis.

At så små frø, som Halfdan Rasmussens pusterier med kruspersille (Rasmussen 1955), gør dig ikke nødvendigvis til en passiv iagttagere af verden. Rasmussen fik jord under neglene, han tog aktivt stilling til verden og han skrev. Arkæologien kunne bestræbe sig på at gøre det samme, for herved at aktualisere sig som faglighed og som relevant bidragsyder til samfundets udfordringer – store som små.

Min endelige pointe må være, at jeg ikke mener, at man som arkæolog behøver at beskæftige sig med åbenlyse "etiske" eller "aktivistiske" emner så som minoritetsstudier, borgerkrig, atomaffald eller klimaforandringer for at opnå en aktivistisk positionering. Tværtimod kan mikrohandlinger i den arkæologiske dag-til-dag praksis og i de processer, hvori arkæologisk viden opstår, være netop dét, som konstituerer værdien af arkæologisk intervention i en supermoderne og hurtigtforandrende verden.

Referencer

- Barad, K. 2017: Troubling time/s and ecologies of nothingness: Re-turning, remembering, and facing the incalculable. *New Formations* 92, 56–86. doi.org/10.3898/NEWF:92.05.2017
- Edgeworth, M. 2012: Follow the Cut, Follow the Rhythm, Follow the Material. *Norwegian Archaeological Review* 45(1), 76–92. doi.org/10.1080/00293652.2012.669995
- González-Ruibal, A. 2008: Time to Destroy: An Archaeology of Supermodernity. *Current Anthropology* 49(2), 247–279. doi.org/10.1086/526099
- González-Ruibal, A. 2018: *An Archaeology of the Contemporary Era*. Routledge, Abingdon/ New York. doi.org/10.4324/9780429441752
- Olsen, B., M. Burström, C. DeSilvey & Þ. Pétursdóttir 2021: *After discourse: Things, affects, ethics*. Routledge, Abingdon/ New York.
- Guggenheim, D. 2006: *An Inconvenient Truth*. United International Pictures.
- Haraway, D. 1988: Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective. *Feminist Studies* 14(3), 575–599.
- Harrison, R., C. Desilvey, C. Holtorf, S. Macdonald, N. Bartolini, E. Breithoff, H. Fredheim, A. Lyons, S. May, J. Morgan & S. Penrose 2020: *Heritage futures: Comparative approaches to natural and cultural heritage practices*. UCL Press, London.
- Harrison, R. & C. Sterling (red.). 2020: *Deterritorializing the future: Heritage in, of and after the Anthropocene*. Open Humanities Press, London.
- Hell, J. & A. Schönle (red.). 2010: *Ruins of modernity*. Duke University Press, Durham.
- Högberg, A., C. Holtorf, S. May & G. Wollentz 2017: No future in archaeological heritage management? *World Archaeology* 49(5), 639–647. doi.org/10.1080/00438243.2017.1406398
- ICOM 2021: *ICOM's etiske regler / Code of ethics for museums*. Museumstjenesten, Kjellerup.
- Jensen, S.L. 2020: Substantiel uvæsentlighed—En kommentar til Tim Flohr Sørensens udstillingsrække "De Uvæsentlige". *Arkæologisk Forum* 43, 39–42.
- Jensen, S.L. 2021: *Upcycling Prehistory*. https://upcyclingprehistory.com (tilgået 06.11.2024)
- Jensen, S.L. 2022: Støjende uro & værdifuld ubrugelighed: Et studie i eksperimenterende kunstartkæologisk praksis. *Arkæologiske skrifter 15 – At danse efter egen pibe*. Københavns Universitet, København. 124–135.
- Klausen, S.H. 2024: *Aktivisme*. https://denstoredanske.lex.dk/aktivisme. (tilgået 16.11.2024)
- Københavns Kommune. u.å.: *Om Lynetteholm*. https://lynetteholm.kk.dk/om-lynetteholm (tilgået 04.03.2023)
- Lee, D. 2018: Experimental mapping in archaeology. I: M. Gillings, P. Hacıgüzeller, & G. Lock (red.) *Re-Mapping Archaeology: Critical Perspectives, Alternative Mappings*. Routledge, New York, 143–176. doi.org/10.4324/9781351267724
- Lucas, G. 2012: *Understanding the Archaeological Record*. Cambridge University Press, Cambridge. https://doi.org/10.1017/CBO9780511845772
- Olesen, M.B. 2018: *Guide: Fem simple trin gør dig til hverdagsaktivist*. https://www.athinget.dk/civilsamfund/artikel/guide-fem-simple-trin-goer-dig-til-hverdagsaktivist (tilgået 24.02.2024)
- Olivier, L. 2013: The Business of Archaeology is the Present. I: A. González-Ruibal (red.)

Reclaiming archaeology. Beyond the tropes of Modernity. Routledge, London/ New York. 117–129.

Pétursdóttir, Þ., & T.F. Sørensen 2023: Archaeological encounters: Ethics and aesthetics under the mark of the Anthropocene. *Archaeological Dialogues* 30(1), 50–67. doi.org/10.1017/S138020382300002

Rasmussen, H. 1955: Noget om helte. *Tosserier, femte samling.* Steen Hasselbalchs Forlag, København.

Rathje, W.L. 1974: The Garbage Project: A new way of looking at the problems of archaeology. *Archaeology* 27(4), 236–241.

Rathje, W.L. 1981: A Manifesto for Modern Material-Culture Studies. I *Modern Material Culture.* Academic Press, New York. 51–56. doi.org/10.1016/B978-0-12-293580-0.50009-3

Rathje, W.L. & C. Murphy 2001: *Rubbish! The archaeology of garbage.* University of Arizona Press, Tucson.

Shanks, M., D. Platt, & W.L. Rathje 2004: The Perfume of Garbage: Modernity and the Archaeological. *Modernism/Modernity*, 11(1), 61–83. doi.org/10.1353/mod.2004.0027

Slots- & Kulturstyrelsen. 2023: *Arkæologiske strategier for udgravninger.* <https://slks.dk/arkaeologisk-strategier/om-strategierne>. (tilgået 16.11.2024)

Solnit, R. 2017: *A field guide to getting lost.* Canongate Books, Edinburgh

Sørensen, T.F. 2016: I tidens fylde— Samtidslevn og arkæologiske de/ formationsprocesser. *Arkæologisk Forum* 35, 23–30.

Zimmerman, L.J., C. Singleton & J. Welch 2010: Activism and creating a translational archaeology of homelessness. *World Archaeology* 42(3), 443–454. doi.org/10.1080/00438243.2010.497400

Forfatteroplysninger:

Stefanie Langaa Jensen, ph.d.-stipendiat,
Museum Sydøstdanmark & Københavns
Universitet

Forfatteren kan kontaktes på:
stje@museerne.dk

ARKÆOLOGISK FORUM

Redaktion

Anna Beck (ansvarshavende redaktør)

Jette Rostock

Kamilla Ramsøe Majland

Mette Palm

Ole Thirup Kastholm

Signe Lüttau Pedersen

Stefanie Langaa Jensen

Line Lerke

Louise Søndergaard

© Forfatterne og Arkæologisk Forum

Artikler, indlæg og billeder må ikke gengives i nogen form uden skriftlig tilladelse fra redaktionen eller forfatterne.

Skriv til Arkæologisk Forum

Arkæologisk Forum modtager gerne bidrag.

Kontakt redaktion@archaeology.dk

Peer review

Artikler, som indeholder forskningsbidrag, bliver som udgangspunkt peer reviewed.

Abonnement

Oplysninger om abonnement eller medlemskab af FaF findes på

www.archaeology.dk

Forsideillustration

Billederne stammer fra dette nummer side 20 og side 49

Udgiver

Arkæologisk Forum udgives af FaF –

Foreningen af Fagarkæologer

Grafisk tilrettelægning

Bente Stensen Christensen

Tryk

Stibo Complete

Oplag 210 stk.

ISSN 1399-5545

Arkæologisk Forum er et fagligt tidsskrift, der har til formål at bidrage aktivt til fagets udvikling og fremtid ved at sætte det arkæologiske fag ind i en større sammenhæng – både videnskabeligt og samfundsmæssigt.

Arkæologisk Forum ønsker at etablere et sted og en kontekst, hvor faglige diskussioner kan finde sted.

I hvert nummer vil læseren blive mødt af en bred vifte af artikler – en mosaik, hvor delene tilsammen danner et aktuelt og mangfoldigt billede af videnskaben arkæologi, og hvor fagets dynamiske samspil med andre videnskaber, det politiske rum og det omgivende samfund træder klart frem.

Arkæologisk Forum udgives af Foreningen af Fagarkæologer, og henvender sig naturligvis til foreningens medlemmer, men også enhver anden, der interesserer sig for arkæologien samt dens rolle og vilkår i verden i dag.